

Kuntien ja hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielimet – roolit ja yhteistyö

Johdanto

- Kuntien ja hyvinvointialueen yhteistyön rakenteiden ja toimintamallien suunnittelu on keskeinen osa Kuntaliiton toteuttamaa *Kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspintojen muutostukiprojektia*.
- Kuntien ja hyvinvointialueiden lakisääteisiä vaikuttamistoimielimiä ovat nuorisovaltuustot tai vastaavat, vammaisneuvostot ja vanhusneuvostot. Nämä vaikuttamistoimielimet ovat yksi keino vahvistaa/varmistaa kuntalaisten osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksia kunnan ja hyvinvointialueen toiminnassa.
- Kunnilla ja hyvinvointialueilla voi olla myös muita kuin lakisääteisiä vaikuttamistoimielimiä sekä hyvin moninaisia keinoja asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteuttamiseksi.
- Tässä julkaisussa käsitellään kuntien ja hyvinvointialueiden lakisääteisten vaikuttamistoimielinten toimintaa ja rooleja sekä esitetään suosituksia yhteistyön toteuttamiseksi.
- Kuntien ja hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielinten rooleja ja yhteistyötä koskevan aineiston kokoamiseen liittyvään työskentelyyn on osallistunut kuntien, hyvinvointialueiden ja muiden yhteistyökumppaneiden edustajia.

Sisällys:

- Lainsäädännöllinen pohja vaikuttamistoimielimille
- Kuntien ja hyvinvointialueiden toimialat – vaikuttamistoimielinten rooli ja tehtävät osana toimintaa
  - Nuorisovaltuusto (Nuva)
  - Vanhusneuvosto
  - Vammaisneuvosto (Vane)
- Kuntien ja hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielinten hyvä yhteistyö
- Suosituksia yhteistyön toteuttamiseen

- Liite 1. Kuntien ja hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielinten välinen yhteistyö hyvinvointialueiden hallintosääntöjen näkökulmasta - katsaus

Lainsäädännöllinen pohja vaikuttamistoimielimille

Lainsäädäntö, Laki hyvinvointialueesta 611/2011, 1 § ja Kuntalaki 410/2015 1 §

Molempien lakien tarkoituksen määrittelyssä asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet keskeisessä asemassa

- Kuntalaki 410/2015 1 § 1 mom.

Lain tarkoitus

Tämän lain **tarkoituksena on luoda edellytykset kunnan asukkaiden itsehallinnon sekä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumiselle kunnan toiminnassa**. Lain tarkoituksena on myös edistää kunnan toiminnan suunnitelmallisuutta ja taloudellista kestävyyttä.

- Hyvinvointialuelaki 611/2021 1 § 1 mom

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Tämän lain **tarkoituksena on luoda edellytykset itsehallinnolle kuntia suuremmalla hallintoalueella (hyvinvointialue) sekä asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteuttamiselle hyvinvointialueen toiminnassa**. Lain tarkoituksena on myös edistää hyvinvointialueen toiminnan suunnitelmallisuutta ja taloudellista kestävyyttä sekä luoda hyvinvointialueelle edellytykset tukea asukkaidensa hyvinvointia.

Lainsäädäntö, Laki hyvinvointialueesta 611/2011, 32 §

Hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimet

- Aluehallituksen on asetettava nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä, ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi hyvinvointialueen vanhusneuvosto sekä vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi hyvinvointialueen vammaisneuvosto.
- Vaikuttamistoimielinten jäsenet valitaan hyvinvointialueen kunnissa toimivien vastaavien vaikuttamistoimielinten jäsenistä siten, että kustakin vaikuttamistoimielimestä valitaan vähintään yksi edustaja. Lisäksi vaikuttamistoimielimiin voidaan valita muita henkilöitä. Aluehallituksen on huolehdittava vaikuttamistoimielinten toimintaedellytyksistä.
- Vaikuttamistoimielimille tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa hyvinvointialueen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on tai joilla vaikuttamistoimielin arvioi olevan merkitystä lasten ja nuorten, ikääntyneen väestön tai vammaisten henkilöiden ja heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta, ja vaikuttamistoimielimet tulee ottaa mukaan osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen hyvinvointialueella.

Lainsäädäntö, Kuntalaki 410/2015, 26 §

Kunnan nuorisovaltuusto

- Nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi kunnanhallituksen on asetettava nuorisovaltuusto tai vastaava nuorten vaikuttajaryhmä (nuorisovaltuusto) ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä. Nuorisovaltuusto voi olla useamman kunnan yhteinen.
- Nuorisovaltuustolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä kunnan asukkaiden hyvinvointiin, terveyteen, opiskeluun, elinympäristöön, asumiseen tai liikkumiseen sekä muissakin asioissa, joiden nuorisovaltuusto arvioi olevan lasten ja nuorten kannalta merkittäviä. Nuorisovaltuusto tulee ottaa mukaan lasten ja nuorten osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen kunnassa.
- Lasten ja nuorten osallistumisesta ja kuulemisesta säädetään nuorisolain ([1285/2016](#)) [24 §:ssä](#). ([21.5.2021/419](#))

Lainsäädäntö, Kuntalaki 410/2015, 27 §

Kunnan vanhusneuvosto

- Ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi kunnanhallituksen on asetettava vanhusneuvosto ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä. Vanhusneuvosto voi olla useamman kunnan yhteinen.
- Vanhusneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta.

Lainsäädäntö, Kuntalaki 410/2015, 28 §

Kunnan vammaisneuvosto

- Vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi kunnanhallituksen on asetettava vammaisneuvosto. Vammaisneuvosto voi olla useamman kunnan yhteinen. Vammaisilla henkilöillä sekä heidän omaisillaan ja järjestöillään tulee olla vammaisneuvostossa riittävä edustus. Kunnanhallituksen on huolehdittava vammaisneuvoston toimintaedellytyksistä.
- Vammaisneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä vammaisten henkilöiden hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista 11 § (604/2022)**

Vanhusneuvosto

Kunnan vanhusneuvostosta säädetään kuntalain (410/2015) 27 §:ssä. Kunnan vanhusneuvosto on otettava mukaan tämän lain 5 §:ssä tarkoitetun suunnitelman valmisteluun*.

Hyvinvointialueen vanhusneuvostosta säädetään hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021) 32 §:ssä. Hyvinvointialueen vanhusneuvosto on otettava mukaan tämän lain 5 §:ssä tarkoitetun suunnitelman valmisteluun ja 6 §:ssä tarkoitettuun arviointiin*

*[5 §](#) Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi ja [6 §](#) Palvelujen riittävyyden ja laadun arviointi

**Laki voimaan 1.1.2023

**Kuntien ja hyvinvointialueiden
toimialat –
vaikuttamistoimielinten rooli
ja tehtävät osana toimintaa**

Kuntien vaikuttamistoimielinten asema

- Vaikuttamistoimielimet eivät ole kunnan toimielimiä eivätkä ne voi käyttää julkista valtaa. Vaikuttamistoimielinten jäsenet eivät toimi virkavastuulla. Vaikuttamistoimielimet ovat lakisääteisiä.
- Kunnanhallitus vastaa niiden nimeämisestä ja toimintaedellytyksistä.
- Käsiteltävät asiat eivät rajaudu mihinkään tiettyyn kokonaisuuteen, vaan ne voivat ottaa kantaa lähes kaikkeen edustamansa ryhmän toimintaan liittyen, eli vaikuttamisrooli ulottuu kaikille toimialoille.
- Kuntien kapeneva toimiala hyvinvointialueiden perustamisen myötä rajaa ainakin osittain kuntien vaikuttamistoimielinten roolia ja mahdollisuutta vaikuttaa esim. sote-palveluihin liittyviin tekijöihin. Muutos luo haasteita myös siihen, miten vaikuttamistoimielinten kautta esiin nousevat hyvinvointialueen vastuulla olevat asiat saadaan välitettyä hyvinvointialueiden päätöksentekoon. Kuntien vaikuttamistoimielimillä voi olla myös edustamansa ryhmän asioihin edunvalvonnallinen näkökulma, jota kunta voi omassa toiminnassaan hyödyntää.
- Toisaalta uudistus voi siirtää kuntien vaikuttamistoimielimissä käsiteltäviä asioita enemmän tulevaisuuden kuntien painopisteisiin.

Hyvinvointialueen vaikuttamistoimielinten asema

- Vaikuttamistoimielimet eivät ole hyvinvointialueen toimielimiä eivätkä ne voi käyttää julkista valtaa. Vaikuttamistoimielinten jäsenet eivät toimi virkavastuulla. Vaikuttamistoimielimet ovat lakisääteisiä.
- Aluehallitus vastaa vaikuttamistoimielinten nimeämisestä ja toimintaedellytyksistä.
- Käsiteltävät asiat eivät rajaudu mihinkään tiettyyn kokonaisuuteen, vaan ne voivat ottaa kantaa lähes kaikkeen edustamansa ryhmän toimintaan liittyen, eli vaikuttamisrooli ulottuu kaikille toimialoille.
- Hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielimissä on tärkeää huomioida kaikkien hyvinvointialueen toimialojen (sosiaali- ja terveydenhuolto sekä pelastustoimi).
- Hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimiin tulee edustus kaikista alueen kuntien vaikuttamistoimielimistä. Hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimiä asetettaessa on syytä huomioida alueelliset erityispiirteet sekä varmistaa eri toimijoiden edustus ja huomiointi vaikuttamistoimielimissä.

Vaikuttamistoimielinten juridiset erityispiirteet

- Vaikuttamistoimielimet eivät ole toimielimiä eivät niiden jäsenet ole kunnan/hyvinvointialueen luottamushenkilöitä.
- Hallintolain tai hallintosäännön mukaiset menettelyt eivät tule automaattisesti käyttöön vaikuttamistoimielinten kohdalla (esim. kokousmenettely, sukupuolikiintiöt). Kuntien ja hyvinvointialueisen omilla päätöksillä hallintolaissa ja hallintosäännössä määritellyt menettelyt voidaan kuitenkin soveltaa myös vaikuttamistoimielimiin.
- Hyvinvointialueiden neuvostoissa on oltava edustus kaikista alueen kuntien vaikuttamistoimielimistä, ei siis välttämättä kunnista (jos vaikuttamistoimielin on usean kunnan yhteinen). Alueiden väliset erot neuvostojen koon suhteen suuria -> huomioitava vaikutukset toiminnallisuuteen.
- Esim. vammaisneuvostoissa on KuntaL:n perusteella huomioitava esim. Järjestöjen ja omaisten edustus. Myös hyvinvointialuelain lainvalmisteluvaiheissa vastaava asia on huomioitu, vaikka siitä ei hyvinvointialuelain vastaväestökirjasta ole vielä olemassa.
- Vaikuttamistoimielimillä on mahdollisuus nostaa asioita esiin ja antaa lausuntoja sekä tehdä aloitteita.

Mitä kunta tekee tulevaisuudessa?

Osaamisen ja kulttuurin edistäminen

Varhaiskasvatus
Perusopetus
Lukiokoulutus
Ammattillinen koulutus
Vapaa sivistystyö
Taide- ja kulttuuripalvelut
Kirjastopalvelut
Nuorisopalvelut
Liikuntapalvelut
Opiskeluhoito

Elinympäristön kehittäminen

Maapolitiikka
Kaavoitus ja maankäytön suunnittelu
Liikenne, joukkoliikenne
Tieverkkojen rakentaminen ja ylläpito
Vesihuolto
Jätehuolto
Energiatuotanto- ja jakelu
Rakennusvalvonta
Asuntotoimi
Ympäristönsuojelu ja -terveydenhuolto
Turvallisuus ja varautuminen

Kunnan elinvoiman edistäminen

Paikkakunnan vetovoimaisuus
Vaikeasti työllistettävien tuki: etsivä nuorisotyö, työpajat, työttömyyden pitkittymisen ehkäisy, kaupunginosatyö, kotouttaminen
Elinkeinopolitiikka: yritysneuvonta, alueen markkinointi, avoin data
Resurssiviisaat toimintatavat
Tonttutuotanto: Yritykset, asuminen ja palvelut

Paikallisen identiteetin ja demokratian edistäminen

Monipuoliset osallistumismahdollisuudet
Paikallinen yhteisöllisyys
Viestintä, vuorovaikutus ja kielipalvelut
Vaalit ja edustuksellinen demokratia
Kansalaisjärjestöjen toimintamahdollisuudet
Asukkaiden omaehtoinen toiminta
Uudet demokratian muodot
Monikulttuuristuminen

Kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen

Mitä hyvinvointialue tekee tulevaisuudessa?

Sosiaalihuolto

Sosiaalityö
Sosiaaliohjaus
Sosiaalinen kuntoutus
Perhehoito
Perhetyö
Kotipalvelu
Kotihoito
Asumispalvelut
Laitospalvelut
Liikkumista tukevat palvelut
Päihdetyö
Mielenterveystyö
Kasvatus- ja perheneuvonta
Perheoikeudelliset palvelut
Vammaispalvelut (sis. erityishuolto)
Ehkäisevä ja täydentävä toimeentulotuki
Sosiaalinen luototus
Kuntouttava työtoiminta
Omaishoidon tuki
Lastensuojelu
Opiskeluhuollon kuraattoripalvelut

**Asukkaiden hyvinvoinnin,
terveyden ja turvallisuuden
edistäminen**

Pelastustoimi

Pelastustoiminta
Öljyntorjunta
Palontutkinta
Väestön varoittaminen
Vaaratiedottaminen
Turvallisuusviestintä
Valvontatoiminta
Kemikaalivalvonta
Ohjaus- ja neuvonta
Väestönsuojeluun varautuminen

Terveydenhuolto

**Terveyden- ja hyvinvoinnin edistäminen,
perusterveydenhuolto, erikoissairaanhoito**

Terveystarkastukset
Neuvolapalvelut
Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto
Opiskeluhuollon psykologipalvelut
Seulonnat
Avosairaanhoito
Kotisairaanhoito
Lääkinnällinen kuntoutus
Mielenterveystyö
Päihdetyö
Suun terveydenhuolto
Merenkulkijoiden terveydenhuolto
Työterveyshuolto
Ensihoito
Päivystys
Sairaala-/vuodeosastotoiminta
Opetus- ja tutkimustoimintaa

Missä asioissa vaikuttamistoimielimiä olisi hyvä kuulla? Esimerkkejä

- Strategiat
- Talousarvio, tilinpäätös, osallistuva budjetointi
- Kaavat, kaavoituskatsaukset, kehittämissuunnitelmat
- Hyvinvointisuunnitelmat ja –kertomukset
- Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (nuorisovaltuusto, vammaisneuvosto)
- Osallisuusohjelma/-suunnitelma tms, asiakirjat
- Muut suunnitelmat
- Palveluiden järjestäminen ja sisältö, saatavuus ja saavutettavuus
- Palveluier kehittäminen
- Järjestöjen toimintaedellytykset ja yhteistyö
- Mahdolliset organisaatiossa tehtävät vaikutusten ennakoarvioinnit

Vanhusneuvostojen toiminnan painopisteitä, nostoja

Kuntien vanhusneuvostot

Asuminen, elinympäristö ja sen esteettömyys ja toimivuus

Elinikäinen oppiminen

Vapaa-aikapalvelut (liikunta, kulttuuri jne.)

Ryhmätoiminta

Liikkuminen ja liikenne

Digiasiat ja digiosallisuus

Yhteisiä painopisteitä

Liikkuminen ja liikkumista tukevat palvelut, esteettömyys

Asumiseen liittyvien palveluiden yhdyspinnat

Turvallisuus

Osallisuus ja vaikuttaminen

Järjestö- ja kansalaistoiminnan mahdollistaminen/tuki

Ehkäisevä päihdetyö ja muu ennalta ehkäisevä toiminta

Hyvinvointialueen vanhusneuvosto

Sote-palvelut ja niiden saatavuus

Kotona asumisen tuen palvelut, kuten palveluohjaus, kuntoutus, kotihoito ja turvapalvelut

Asumisen palvelut, kuten yhteisöllinen asuminen ja ympärivuorokautinen palveluasuminen

Liikkumista tukevat palvelut

Omaishoito

Vammaisneuvostojen toiminnan painopisteitä, nostoja

Kuntien vammaisneuvostot

Asuminen, elinympäristö ja sen esteettömyys ja toimivuus

Kasvatuksen ja koulutuksen esteettömyys ja saavutettavuus

Vapaa-aikapalvelut (liikunta, kulttuuri jne.)

Liikkuminen ja liikenne

Osallisuus ja yhdenvertaisuus

Yhteisiä painopisteitä

Hyvinvoinnin edistäminen

Esteettömyys ja saavutettavuus

Asumiseen liittyvien palveluiden yhdyspinnat

Turvallisuus

Järjestö- ja kansalaistoiminnan mahdollistaminen

Liikkuminen ja liikenne

Osallisuus ja vaikuttaminen

Ehkäisevä päihdetyö ja muu ennalta ehkäisevä toiminta

Hyvinvointialueen vammaisneuvosto

Sote-palvelut, kuntoutus- ja apuvälinepalvelut ja niiden saatavuus

Arjen ja asumisen tuki ja palvelut, kuten ohjaus, kuntoutus, avustajapalvelut ja yhteisöllinen asuminen

Liikkumista tukevat palvelut

Osallisuus ja kokemustieto

Omaishoito

Nuorisovaltuustojen toiminnan painopisteitä, nostoja

Kuntien nuorisovaltuustot

Opetus

Nuorisotyö

Vapaa-aika,
harrastusmahdollisuudet,
tilat ja alueet

Elinympäristö

Nuorten työllisyys

Asuminen

Liikkuminen ja liikenne

Yhteisiä painopisteitä

Opiskeluhoito

Turvallisuus ja
turvallisuuskasvatus

Ehkäisevä päihdetyö ja muu
ennalta ehkäisevä
toiminta

Osallisuus ja vaikuttaminen

Järjestö- ja
kansalaistoiminnan
mahdollistaminen

Alueellinen
viranomaisyhteistyö

Hyvinvointialueen nuorisovaltuusto

Terveyspalvelut

Sosiaalipalvelut

Mielenterveyteen liittyvät
asiat

Täydentävä toimeentulotuki

Kuntien ja hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielinten välinen hyvä yhteistyö

Hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielinten toimintasäännöt: yhteistyö kuntien vaikuttamistoimielinten kanssa

- Hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielimille on valmisteltu toimintasääntöjä, osalla hyvinvointialueista toimintasäännöt on hyväksytty (10/2022).
- Toimintasäännöissä (tai niiden luonnoksissa) on usein maininta yhteistyöstä kuntien vaikuttamistoimielinten kanssa.
- Yhteistyö toteutuu myös jäsenten kautta: hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimiin on valittu edustajat alueen kunnista.
- Osassa toimintasääntöjä (tai niiden luonnoksia) on myös tarkempia mainintoja siitä, miten yhteistyö kuntien ja hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielinten välillä voi toteutua.

Esimerkki Keski-Suomi (vammaisneuvoston toimintasääntö): 7§ Yhteistyö kuntatason vaikuttamistoimielimen kanssa

- *Kunnalliset vammaisneuvostot voivat lähettää tai toimittaa muulla tavoin vammaisneuvoston tehtäviin liittyviä aloitteita, kannanottoja, lausuntoja tai muita toiveita ja terveisiä hyvinvointialueen vammaisneuvostolle, joka merkitsee saapuneen postin pöytäkirjaan tiedoksi.*
- *Hyvinvointialueen vammaisneuvoston pöytäkirjat saatetaan aina tiedoksi kuntatason vastaaville toimielimille.*
- *Vähintään kerran vuodessa järjestetään yhteistyössä keskisuomalaisen potilas- ja vammaisjärjestöjen kanssa vammaisneuvostoseminaari ajankohtaisista aiheista.*

Konkreettisia tapoja toteuttaa yhteistyötä hyvinvointialueen ja kuntien vaikuttamistoimielinten kesken

- Järjestetään yhteisiä tapaamisia, työpajoja ja teemakohtaisia työskentelyitä
- Valmistellaan yhteisiä suunnitelmia ja määritellään yhteisiä tavoitteita
- Määritellään yhteistyölle vastuuhenkilöt, käytetään apuna esim. "luottamushenkilökummeja"
- Huolehditaan hyvästä ja monipuolisesta tiedottamisesta, esim. verkkosivut ajan tasalle, viestintä sosiaalisessa mediassa (erityisesti nuorisovaltuustot)
- Kuntien ja hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielinten esityslistoihin lisätään vakiopykälä "terveiset kunnan/kuntien tai hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimestä" tai käydään ns. vastinparin pöytäkirja aina kokouksessa läpi
- Perustetaan yhteisiä toimielimiä alueille kuntien ja hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielimistä
- Kuntien nuorisovaltuustojen ohjaajat tulevat mukaan hyvinvointialueille: esim. kuntien nuva-ohjaajien verkostoituminen samaan aikaan kun on hva-nuvien kokoukset. → Pysyvät ajan tasalla tilanteesta ja tieto siirtyy kuntiin
- Hyödynnetään muiden viranomaisten ja toimijoiden osaamista, esim. poliisin rooli turvallisuudessa, Kelan erityisosaaminen, maakuntaliiton rooli yms.

**Vaikuttavat
vaikuttamistoimielimet –
suosituksia kuntiin ja
hyvinvointialueille**

Vaikuttavat vaikuttamistoimielimet

– lähtökohdat toiminnalle kunnissa ja hyvinvointialueilla

1. Toimintaedellytykset

- Resurssit, kokoustilat ja muut käytännön järjestelyt
- Yhteyshenkilö kuntaan/hyvinvointialueelle, viestinnän tuki yms.
- Koulutukset
- Huom. riittävä ohjaajaresurssi nuorisovaltuustoille

2. Luottamushenkilöiden tietämys vaikuttamistoimielimistä

- Infot vaikuttamistoimielinten roolista ja niiden toiminnasta
- Vaikuttamistoimielinten jäseniä valtuustossa/lautakunnissa
- Muu vuorovaikutus luottamushenkilöiden ja vaikuttamistoimielinten välillä*
- Yhteyshenkilön merkitys tiedon välittäjänä

3. Viranhaltijoiden tietämys vaikuttamistoimielimistä

- Vaikuttamistoimielimet palvelukuvauksissa, esille missä kohdin on hyvä hyödyntää vaikuttamistoimielinten asiantuntijuutta valmistelussa
- Yhteyshenkilön rooli

4. Vaikuttamistoimielinten jäsenten ymmärrys toiminnasta osana kokonaisuutta

- Vaikuttamistoimielimen jäsenten tulee tunnistaa oma roolinsa ja asemansa kunnan ja hyvinvointialueen toiminnassa
- Kunnissa ja alueilla on käytössä myös muita osallisuuden keinoja

Suosituksia kuntien ja hyvinvointialueiden vaikuttamistoimielinten yhteistyölle

- **Vaikuttamistoimielinten roolit ja painotukset määritellään yhdessä, ja ne ovat selkeät kaikille**
- **Luodaan yhdessä yhteistyörakenteet ja määritellään toimintatavat yhteistyölle**
  - Valmistellaan alueelle sopivat yhteistyörakenteet, huom. alueen koko ja kuntien määrä: mahdolliset ”kuntakimpat” ja seudulliset yhteistyörakenteet
  - Kiinnitetään erityisesti runsaskuntaisilla alueilla yhteistyörakenteisiin huomioita, jotta vuorovaikutus saadaan toimivaksi
  - Muutetaan rakenteita tarvittaessa
- **Määritellään yhteistyölle vastuuhenkilöt**
- **Luodaan rakenteet toimivalle tiedonkululle**
- **Ollaan jatkuvassa ja avoimessa vuorovaikutuksessa**
  - Viestitään myös silloin kun ei ole viestittävää
- **Määritellään riittävä määrä tapaamisia/kokouksia pidettäväksi toimintasäännöissä.**
  - Sovitetaan tapaamisia/kokouksia niin, että löytyy rytmi, jonka avulla vaikuttamistoimielimet palvelevat toisiaan.

Liite 1. Vaikuttamistoimielimet hyvinvointialueiden hallintosäännöissä

Kirjaukset hyvinvointialueiden hallintosäännöissä

- 20 hyvinvointialueen hallintosäännöistä löytyy kirjaus vaikuttamistoimielimistä.
- Tavallisin kirjaus on 3 lakisääteistä vaikuttamistoimielintä: nuorisovaltuusto, vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto.
- Lisäksi useissa hallintosäännöissä on maininta, että voidaan asettaa valtuustokausittain myös muita vaikuttamistoimielimiä, osalla on mainittu esimerkinomaisesti mm. asiakas- ja kansalaisraadit
- Osassa hallintosäännöistä (8 aluetta) on määritelty myös muita ei-lakisääteisiä vaikuttamistoimielimiä tmv.:
  - Monikulttuurisuusneuvosto, elinvoima- ja yhteistyöneuvottelukunta, yhdyspintaneuvottelukunta, hyvinvointialueen yhteistyöfoorumit, lapsi- ja perheasiainneuvosto, asiakasraadit, alueneuvottelukunta & asiakasraadit sekä monikulttuurisuusasiain neuvottelukunta
- Hallintosäännöissä on usein (14 aluetta) maininta, että vaikuttamistoimielimen toimintasuunnitelmassa todetaan yhteistyö kuntatason vaikuttamistoimielinten kanssa

Huom. Hallintosääntöjä voidaan päivittää, tarkastelu perustuu 10/2022

Lisätietoja:

Sami Niemi

Erytisasiantuntija

+358 50 589 9187

sami.niemi@kuntaliitto.fi

Liisa Jurmu

Projektipäällikkö

+358 50 479 6835

liisa.jurmu@kuntaliitto.fi